

CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

Położenie fizyczno-geograficzne

Województwo dolnośląskie, położone w południowo-zachodniej części Polski, zajmuje powierzchnię 19 947 km², co stanowi 6,4% powierzchni Polski. Województwo swoim obszarem obejmuje fragment Niziny Środkowoeuropejskiej i Masywu Czeskiego.

Rzeźba północnej części Dolnego Śląska została ukształtowana w głównej mierze w okresie plejstocenu, w czasie zlodowaceń południowo- i środkowopolskiego. Rzeźba ma charakter starogłacialny i nie różni się istotnie od innych obszarów niżowych Polski. Występują tutaj na powierzchni utwory piaszczyste, gliniaste i pyłowe.

Południowa część województwa to pasmo Sudetów, w skład którego wchodzi: od zachodu – Góry Izerskie, Karkonosze, Góry Kaczawskie i Rudawy Janowickie, otaczające Kotlinę Jeleniogórską. W środkowej części są to Góry Wałbrzyskie, Kamienne i znajdujące się na południe od Wałbrzycha Góry Sowie. Wschodnią część tego pasma stanowią góry otaczające Kotlinę Kłodzką, czyli Góry Stołowe, Bardzkie, Żłote, Białskie, Masyw Śnieżnika oraz Góry Bystrzyckie.

Klimat

Województwo dolnośląskie znajduje się w obszarze ścierania się wpływów oceanicznych i kontynentalnych, co skutkuje dużą zmiennością parametrów meteorologicznych. Występujący tu klimat jest umiarkowany o cechach oceanicznych, co jest m.in. skutkiem dominujących wiatrów z zachodniego i północno-zachodniego kierunku. Odnacza się dosyć łagodnymi zimami i niezbyt upalnymi latami. Przeważający wpływ na różnicowanie warunków klimatycznych ma urozmaicona rzeźba terenu, szczególnie zaś duża rozpiętość wysokości nad poziomem morza (od 70 do 1603 m n.p.m.).

Na obszarze województwa dolnośląskiego występuje duże zróżnicowanie temperatur. Najwyższe wartości średniej rocznej temperatury powietrza występują na Nizinie Śląsko-Łużyckiej i Nizinie Śląskiej, które to tereny zaliczane są do najcieplejszych w Polsce. W 2011 r. średnia na Nizinie Śląskiej we Wrocławiu wyniosła 9,9°C.

Średnie sumy roczne opadów atmosferycznych wykazują zależność od wysokości nad poziomem morza oraz rzeźby terenu, przy czym występuje duże zróżnicowanie rocznych średnich sum opadów w zależności od obszaru występowania. Najniższe roczne sumy notuje się w dolinie dolnej Kaczawy i w najniższej części doliny środkowej Odry między Lubiążem a Głogowem (515 mm w Legnicy), zaś najwyższe na zboczach Gór Izerskich i Karkonoszy (1371 mm w Jakuszycach).

Pokrywa śnieżna zalega w nizinnej części Dolnego Śląska przeciętnie przez 35-40 dni, a jej występowanie ma charakter epizodyczny. W górach jest to blisko 200 dni (195 na Śnieżce).

Obecnie obserwuje się generalną tendencję wzrostową temperatury powietrza. Trend ten osiągnął w XX wieku +0,46°C/100 lat.

Hydrografia

Wody powierzchniowe

Wody zajmują 173,18 km² czyli 1,5% powierzchni województwa, z czego 143,81 km² przypada na wody płynące, zaś 29,37 km² na wody stojące.

Niemal całe województwo leży w dorzeczu Odry, które jest bardzo rozwinięte. Głównymi rzekami zasilającymi Odrę są: Nysa Kłodzka (z Bystrzycą Łomnicką, Białą Łądecką, Bystrzycą Dusznicką, Ścinawką), Bystrzyca (z Piławą, Czarną Wodą, Strzegomką), Kaczawa (z Nysą Szaloną), Bóbr (z Zadrną, Leskiem, Łomnicą, Kamienną i Kwisą), Nysa Łużycka (z Witką), Oława, Ślęza, Widawa i Barycz. Największa jest zlewnia Bobru (5874 km²), a najmniejsza zlewnia Nysy Łużyckiej (2196 km² w Polsce).

Jeziora naturalne na Dolnym Śląsku są nieliczne, istnieje za to wiele sztucznych zbiorników zbudowanych w celach przeciwdziałania powodziom oraz stawy rybne.

Średni roczny odpływ z powierzchni województwa dolnośląskiego wynosi 1 734 mln m³. Zasoby własne województwa wynoszą 600 m³ na mieszkańca na rok i są znacznie mniejsze od sąsiednich województw.

Wody podziemne

Dolny Śląsk jest, pod względem zasobów eksploatacyjnych, zaliczany do regionów ubogich w wodę (11. miejsce w Polsce). Zasoby wód podziemnych stanowią 4,68% krajowych ustalonych zasobów eksploatacyjnych. Prawie 70% zatwierdzonych zasobów pochodzi z utworów czwartorzędowych.

Na terenie Dolnego Śląska znajduje się 18 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP). Spośród nich 11 znajduje się w całości na terenie województwa, natomiast 7 – częściowo.

Struktura użytkowania terenu

Dominujący udział w strukturze użytkowania terenu w województwie dolnośląskim ma rolnictwo, które wykorzystuje blisko 60% powierzchni (dokładnie na poziomie średniej krajowej). Na drugim miejscu pod względem zajmowanego obszaru są lasy i obszary zadrzewione – 31% powierzchni. Struktura użytkowania terenu na Dolnym Śląsku przedstawia się następująco:

1. użytki rolne – 1 193 019 ha,
2. grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – 623 238 ha,
3. grunty zabudowane i zurbanizowane – 135 102 ha,
4. nieużytki – 21 742 ha,
5. grunty pod wodami – 17 808 ha,
6. użytki ekologiczne i tereny różne – 3 765 ha.

Gleby

Północną część Dolnego Śląska zajmuje kompleks gleb wytworzonych z piasków. Są to suche i bardzo ubogie gleby rdzawe oraz bielcowe, w większości zalesione. Występują tu też gleby bagienne, a w dolinie Baryczy mady rzeczne. Gleby północnego subregionu posiadają generalnie najniższą przydatność rolniczą w województwie.

W środkowej części Dolnego Śląska dominują gleby płowe, wytworzone z lessów i pyłów lessopodobnych. Gleby płowe występują w mozaice z glebami brunatnymi właściwymi i wylugowanymi.

Na południe od Wrocławia występuje zwarty obszar czarnych ziem. Gleby te odznaczają się najwyższą przydatnością rolniczą w skali regionu i całego kraju. W dolinach większych rzek, szczególnie Odry, występują rozległe połacie żyznych, ale często zbyt wilgotnych mad.

Na obszarze Sudetów dominują gleby brunatne kwaśne, towarzyszą im gleby brunatne właściwe. Gleby tego obszaru odznaczają się średnią żyznością i silną kamienistością. Czynniki klimatyczne oraz rzeźba terenu ograniczają możliwości rolniczego wykorzystania tych gleb.

Demografia i społeczeństwo

Na koniec 2011 r. liczba ludności Dolnego Śląska wyniosła 2 916 577 osób, co plasuje województwo na 5. miejscu w Polsce. Liczba ludności w miastach sięgała 2 034 656, zaś na wsiach 881 927. Gęstość zaludnienia osiągnęła w 2011 r. 146 osób na km².

Przyrost naturalny wyniósł -0,6 na 1000 ludności i od 1999 r. utrzymuje wartości ujemne.

Wskaźnik zatrudnienia w województwie wyniósł w 2011 r. 53,2% przy stopie bezrobocia na poziomie 12,4%. Najniższa stopa bezrobocia była w powiecie wrocławskim (4,5%), najwyższa zaś w powiecie złotoryjskim (26,6%).

W 2010 r. PKB Dolnego Śląska wyniósł 120 120 mln zł, co plasuje województwo na 4. miejscu w Polsce. W przeliczeniu na mieszkańca PKB wyniósł 41 185 zł.

Gospodarka

Województwo dolnośląskie posiada gęstą sieć komunikacyjną, zwłaszcza kolejową, otrzymaną w wyniku zmian granic po II Wojnie Światowej od Niemiec. Na koniec 2011 r. w eksploatacji znajdowało się 1 779 km torów. Gęstość sieci wynosi 8,9 km na 100 km² i jest zdecydowanie wyższa od średniej krajowej (6,4 km). Na skutek zmian gospodarczych, powodujących zmniejszenie się roli kolei w transporcie towarów na rzecz transportu drogowego oraz intensywnego wzrostu liczby posiadanych przez społeczeństwo samochodów prywatnych, postępuje stały spadek liczby kilometrów eksploatowanych torów (jeszcze w 1998 r. gęstość sieci kolejowej na Dolnym Śląsku wynosiła 11,9 km na 100 km²).

Długość sieci dróg o nawierzchni utwardzonej wynosi 18 824,7 km, co daje 94,4 km na 100 km² i ma

z kolei stałą tendencję wzrostową (w 2000 r. było 91,3 km na 100 km²). Jest to efekt rozwoju gospodarczego województwa, gdzie sieć dróg jest „krwioobiegiem” zapewniającym funkcjonowanie miast oraz całych gałęzi przemysłu i usług.

Obszar Dolnego Śląska jest jednym z bardziej zasobnych w surowce mineralne rejonów Polski. Złoża rud miedzi są wyjątkowo zasobne w inne pierwiastki chemiczne, takie jak: srebro, nikiel, kobalt i złoto. Eksploatujący te złoża KGHM jest na 9. miejscu na świecie pod względem produkcji miedzi i na 2. miejscu pod względem produkcji srebra.

Oprócz tego występują w województwie, mające istotne znaczenie dla gospodarki, złoża blocznych granitów, sjenitów, marmurów dolomitycznych, gabra, kwarcu żyłowego, magnezytów, glin ceramicznych biało wypalających się i kaolinów, a także zdecydowana większość złóż bazaltów, melafirów, marmurów i złóż surowca skaleniowego. Występują tutaj też najlepsze w Polsce złoża piasków szklarskich i unikalne złoża bentonitów. Duże znaczenie gospodarcze mają również znaczne złoża najwyższej jakości kruszyw naturalnych związanych z dolinami rzek: Odry, Nysy Kłodzkiej, Bobru i Kaczawy.

Ponadto, na obszarze Dolnego Śląska występują złoża kopalin energetycznych, takich jak gaz ziemny (łączne zasoby wynoszące 20 mld m³), węgiel kamienny (szacowane zasoby to 369 mln ton, ale – ze względu na głębokość zalegania wynoszącą 1 000 m i trudne warunki wydobywania – zaniechano eksploatacji złóż) i węgiel brunatny (zawartość złoża Turów oceniana jest na 465 mln ton).

O konkurencyjności Dolnego Śląska stanowią też rozwinięte ośrodki akademickie i naukowe we Wrocławiu.

W województwie zlokalizowanych jest 8 parków przemysłowych oraz 3 specjalne strefy ekonomiczne: Kamiennogórska, Legnicka i Wałbrzyska.

Przez Dolny Śląsk przebiega Paneuropejski Korytarz Transportowy nr III (EU-CORE III), który łączy wschodnią część Niemiec, przez południową Polskę, z Ukrainą. Ponadto została podjęta ważna inicjatywa międzyregionalna w postaci Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65 – korytarza łączącego Bałtyk z Adriatykiem.

Znaczącym atutem Dolnego Śląska jest jego położenie – bliskość Czech i Niemiec. Od 1991 r. rozwijana jest współpraca transgraniczna na pograniczu Polski, Czech i Niemiec w postaci utworzonego euroregionu „Nysa”, w skład którego wchodzi ze strony polskiej gminy powiatów: zgorzeleckiego, bolesławieckiego, lubańskiego, lwóweckiego, kamiennogórskiego, jeleniogórskiego oraz miasto Jelenia Góra, ze strony niemieckiej powiaty: Bautzen i Görlitz, a ze strony czeskiej gminy Kraju Libereckiego oraz Usteckiego.

Dodatkowo na pograniczu Polski i Czech działają dwa euroregiony: Glacensis (od 1996 r.) i Pradziad (od 1997 r.).